

B. FES-I-FIN-kysely henkilökohtaisesti haastatellen

Edellytykset

FES-I-haastatteluun tarvittava aika vaihtelee suuresti (10–30 min.). Hyvin iäkkäillä ihmisillä asiasta toiseen siirtyminen käy kankeasti, vaikka vastaaminen ei sinänsä tuottaisi vaikeuksia. Haastattelun jälkikeskustelulla varmistetaan saadut tiedot, joten siihenkin on varattava aikaa.

Lomakkeen täyttäminen haastatellen on vaativaa molemmille osapuolille. Haastattelijalta kysytään varsinkin taitoa edetä haastateltavan rytmissä. *Suosittellemme* siis, että haastattelut tekee ammattilainen, jolla on kokemusta iäkkäiden kanssa työskentelystä. FES-I-haastattelun harjoittelemisesta nauhuria käyttäen on hyötyä. Haastattelu tulisi tehdä sellaiseen aikaan päivästä, jolloin haastateltava on virkeimmillään.

Haastattelun eteneminen

Haastattelu aloitetaan tehtävän esittelemisellä. Kerro ensin rauhallisesti haastattelun tarkoituksesta yleisesti. Esittele sitten lomake, esim.: "Tässä on 16 kysymystä. Luen aina yhden kysymyksen ja te vastaatte siihen. Minä merkitsen vastauksen tähän lomakkeeseen. Sitten luen seuraavan kysymyksen ja te vastaatte." Teitittelyn sijasta voi sinutella, jos se on haastateltavalle luontevampaa. Huom. älä käytä haastattelussa *lomaketta täytettäessä* sanaa "pelko" tai "pelottaa" (ks. haastattelun lopettaminen).

Seuraavaksi lue lomakkeen yläosan ohje. Etene hitaasti virke virkkeeltä. Jos haastateltava tuntuu epäröivän, toista lukemasi virke. Vastauksen merkitsemisohjetta ei tietenkään lueta.

Kun haastateltava on selvillä ohjeesta, kerro vielä vastaustapa: "Minä siis luen yhden kysymyksen kerrallaan. Teillä on neljä vastausvaihtoehtoa: Ei huolestuta lainkaan; huolestuttaa vähän; huolestuttaa melko paljon; huolestuttaa hyvin paljon." Jos haastateltava epäröi tässä, lisää: "Luen nämä vaihtoehdot vielä jokaisen kysymyksen jälkeen."

Kysy vielä: "Aloitetaanko?" ja ellei haastateltavalla ole kysyttävää, lisää: "Siis nyt luen ensimmäisen kysymyksen." Lue kysymys 1 ja sen jälkeen hitaasti vaihtoehdot. Kysymyksen saa toistaa, samoin vaihtoehtoluettelon saa toistaa tarvittaessa.

Jos haastateltavalla on paljon muuta kerrottavaa, tee muistiinpanoja ja lupaa, että asiaan palataan, kunhan kaikki kysymykset on ensin käyty läpi. Huomaa, että haastateltava saattaa tarvita aikaa ennen kuin kykenee siirtymään seuraavaan kysymykseen. Etene kysymys kysymykseltä. Tarvittaessa voidaan pitää muutaman minuutin taukoja.

Selvennettävät kohdat

Kysymyksiä 1, 3, 4, 5, 7, 8, 9 ja 14 voi tarvittaessa *selventää* seuraavasti.

1. Siivoaminen tarkoittaa lattian puhdistamista varrellisella välineellä (lastalla, mopilla, harjalla tms., kuivalla tai kostealla), pölyjen pyyhkiminen tarkoittaa tasopintojen pyyhkimistä rievulla tai huiskalla kiipeämättä tuolille tai tikkaille.
3. Ruuan laittaminen tarkoittaa yksinkertaisen syötävän valmistamista. Esim. ruokaa valmistetaan tai lämmitetään mikroaaltouunissa tai liedellä. Pelkkä kahvinkeitin käyttö ei riitä.
4. Kylpy, suihku ja saunassa peseytyminen ovat tässä samanveroisia tilanteita.
5. Kaupassa käyminen tarkoittaa päivittäistavaran hankkimista lähinnä olevasta myymälästä eikä käymistä vaateostoksilla bussimatkan päässä tms.
7. Tarkoitetaan mitä portaita tahansa, ulkona tai sisällä, kotona tai vaikka myymälässä, kunhan portaissa on ainakin muutama askelma.
8. Ulkona kävely tarkoittaa haastateltavan liikkumista *tavanomaisessa lähiympäristönsään* apuvälineitä (keppi, rollaattori tms.) käyttäen tai ilman niitä.
9. *Kurottamisesta* hyvä esimerkki on tavarank ottaminen hattuhyllyltä. Maasta poimimista on esim. pudonneen esineen nostaminen lattialta.
14. Lisää esimerkkejä: kivetty katu, kuoppainen tai huonosti hoidettu tie, polku, pihanurmikko.

Haastattelun lopettaminen

Kun kaikki kysymykset on käyty läpi, kiitä haastateltavaa ja kysy hänen tuntemuksistaan. Hän voi tällöin selittää tai täydentää vastauksiaan. Pidä pieni lepotauko tarvittaessa. Sen jälkeen kysy tarkemmin haastateltavalta niistä kysymyksistä, joista teit lisämerkinnän haastattelun aikana. Moni iäkäs ihminen haluaa myös täsmentää, mihin kykenee omatoimisesti ja missä tarvitsee tai tarvitsisi apua. Jos haastattelu tehdään haastateltavan kotona, on samalla tilaisuus tarkistaa vastauksia käytännössä.

Haastateltavan tekemät tarkennukset ovat tärkeää lisätietoa. Esimerkiksi kysymyksessä 9 joku voi kyetä ottamaan kahvikupit kuivauskaapin hyllyltä (= kurottaa tasapainoa vaarantamatta pään yläpuolelle), mutta ei pysty nostamaan pudonnutta esinettä lattialta (huimaa tai ei taivu).

Jos haastateltava mainitsi aikaisemmin jonkin kysymyksen yhteydessä *pelkäävänsä*, palaa asiaan tässä jälkiselvittelyssä. Voit sanoa esim. "Sanoitte tuossa aikaisemmin, että ulkona liikkuminen huolestuttaa hyvin paljon ja että se usein pelottaa." Ellei haastateltava puhunut pelosta, voit kysyä, onko jokin tilanne niin hankala, että kaatuminen suorastaan pelottaa.